

Потапенко Сергій Анатолійович

*доктор філософії за спеціальністю 081 «Право»,
доцент кафедри цивільного, господарського і трудового права
Академія праці, соціальних відносин і туризму;
адвокат*

Potapenko Serhii

*Doctor of Philosophy in specialty 081 «Law»,
Associate Professor of the Department of Civil, Economic and Labor Law
Academy of Labour, Social Relations and Tourism;
Lawyer*

ORCID: 0000-0003-3447-5971

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ (ЗМІНИ) МЕЖ
ОБЛАСТЕЙ**

**PROBLEM ISSUES OF SETTING (CHANGES) OF THE BOUNDARIES
OF AREAS**

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню доктринальних та нормативних джерел про порядок встановлення і зміни меж області. З цією метою здійснено аналіз наявних доктринальних положень по історії правового регулювання даного питання та про конституційно-правовий статус області, а також опрацьовано нормативно-правові акти радянського законодавства та України по даному предмету правового регулювання.*

Констатовано, що на практиці Верховною Радою Української Радянської Соціалістичної Республіки (далі – УРСР) обласні межі жодного разу не встановлювалися, а лише змінювалися шляхом перечислення

розташованих на околицях області територій інших адміністративно-територіальних одиниць. Розглянуто, що Основним Законом України не передбачений порядок утворення і ліквідації областей, їх найменування та перейменування, а також встановлення (зміни) їх меж, що обмежує правосуб'єктність області як суб'єкта конституційно-правових відносин. Аргументовано, що існуючий в Україні порядок визначення кордонів області шляхом встановлення (зміни) меж інших, розташованих на її околицях, адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад призводить до співпадіння їх меж, які мають різний правовий статус та функції.

Сформульовано пропозиції щодо внесення змін до Конституції України, Земельного кодексу України (далі – ЗК України) та інших нормативно-правових актів в частині запровадження порядку встановлення (зміни) меж області.

Ключові слова: *система адміністративно-територіального устрою, регіональна адміністративно-територіальна одиниця, межа області, документація із землеустрою, містобудівна документація.*

Summary. *The article is devoted to study of doctrinal and regulatory sources on procedure for establishing and changing boundaries of region. To this end, the existing doctrinal provisions on the history of legal regulation of this issue and the constitutional and legal status of region were analyzed, as well as the normative-legal acts of Soviet legislation and Ukraine in this subject of legal regulation were elaborated.*

It was stated that in practice the Verkhovna Rada of the Ukrainian Soviet Socialist Republic regional boundaries were never established, but only changed by the relocation of territories of other administrative and territorial units located on the outskirts of the region. It is considered that the Basic Law of Ukraine does not provide for the procedure for formation and elimination of regions, their name

and renaming, as well as the establishment (changes) of their boundaries, which limits the legal personality of the region as a subject of constitutional and legal relations. It is argued that the existing procedure for determining the borders of region by establishing (changing) boundaries of other, located on its outskirts, administrative-territorial units and territories of territorial communities leads to the coincidence of their boundaries, which have different legal status and functions.

Proposals for amendments to the Constitution of Ukraine, the Land Code of Ukraine and other normative legal acts in the part of the introduction of the order of establishing (changes) of boundaries of the region are formulated.

Key words: *system of administrative-territorial structure, regional administrative-territorial unit, border of region, documentation on land management, town planning documentation.*

Постановка проблеми. З прийняттям 28.06.1996 року Конституції України [1] питання вдосконалення адміністративно-територіального устрою в Україні набуло особливої актуальності. Основний Закон (ст. 133) закріпив сформовану ще в радянський період систему адміністративно-територіального устрою, при цьому встановивши новий конституційно-правовий статус для її елементів. Особлива роль в цій системі відводиться області, як найвищій ланці в територіальній організації нашої держави для ефективного розв'язання проблем регіонального рівня.

Трансформаційні процеси, які відбуваються в українському суспільстві та державі обумовили запровадження у 2014 році реформи територіальної організації влади та місцевого самоврядування, яка ще досі незавершена. На рівні територіальних громад, як низової ланки майбутнього адміністративно-територіального устрою, вже відбулися процеси об'єднання територіальних громад, затвердження їх територій [11] та утворення на їх основі в кожній області нових укрупнених районів [8].

Розпочата Російською Федерацією широкомасштабна воєнна агресія проти незалежної та незламної України поставила на порядок денний питання комплексного відновлення територій областей та територіальних громад, які постраждали внаслідок воєнних дій. У цьому зв'язку постало питання про визначення меж територій областей. Разом з тим, через відсутність для більшості областей затверджених за законодавством України Схем планування території області та/або району, комплексних планів просторового розвитку території територіальної громади, проектів формування територій сілрад, генеральних планів населених пунктів, проектів встановлення меж території територіальної громади та іншої проектної документації, для з'ясування порядку зміни меж областей у конкретно-історичні періоди слід також аналізувати законодавство колишньої УРСР та Союзу Радянських Соціалістичних Республік (далі – СРСР), що дасть можливість визначити особливості правового статусу меж території області та проблеми їх встановлення в сучасний період. Наведене обумовлює актуальність дослідження на дану проблематику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання реформування системи адміністративно-територіального устрою України завжди є актуальним, наразі йому присвячена велика кількість наукових досліджень серед фахівців різних галузей права таких як О. Батанов, В. Кравченко, Р. Габунь, Б. Калиновський, А. Москалюк, А. Гетьман, І. Кресіна, Я. Верменич та ін.

Конституційно-правова природа області, її місце і роль у системі адміністративно-територіального устрою в Україні та суб'єкта конституційно-правових відносин були предметом комплексного дисертаційного дослідження І.Я. Зайця [30]. Еволюція розвитку області, як адміністративно-територіальної одиниці, в умовах становлення адміністративно-територіального устрою України в ХХ – на початку ХХІ століття стали предметом історико-правового дослідження Р.В. Губаня [29].

Разом з тим, доктринальні дослідження особливостей встановлення та зміни меж території області, як найвищої ланки в системі адміністративно-територіального устрою України, в історичній ретроспективі та в сучасних умовах в нашій країні майже не проводилися. Дана стаття є однією із небагатьох наукових розвідок на дану проблематику у вітчизняній правовій літературі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є комплексне дослідження нормативно-правових актів, в тому числі в історичній ретроспективі, які регулюють порядок встановлення і зміну меж території області та видів містобудівної документації або документації із землеустрою, які при цьому розробляються, затверджуються або враховуються, для формування пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства в даній сфері.

Виклад основного матеріалу. Етимологічно слово «область» походить від старослов'янських слів «оболость», «облада», які означали володіння, власть, панування [31]. На думку П. Чижевського словом «область» здавна називалась західна частина України – Галичина [26]. В Російській імперії областю називали окремі адміністративно-територіальні одиниці, які за своїми розмірами прирівнювались до губерній, але географічно розміщувались на околицях держави або новоприєднану територію. Приміром, територіальні одиниці з такою назвою часто зустрічались в Сибіру та в Туркестані, а у Європейській частині була утворена лише «Бессарабська область» [27].

Утворення областей стало результатом реорганізації триланкової системи адміністративно-територіального поділу Української Соціалістичної Радянської Республіки (далі – УСРР) (округ – район – населений пункт) та визначення юрисдикції діяльності обласних виконавчих комітетів. Так, 09.02.1932 року на IV позачерговій сесії Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету (далі – ВУЦВК) були

утворені Харківська (у складі 4 міст, виділених на окремі адміністративно-господарські одиниці (далі – міста ОАГО) та 78 районів), Київська (2 міста ОАГО та 98 районів), Вінницька (2 міста ОАГО та 69 районів), Дніпропетровська (4 міста ОАГО та 50 районів) та Одеська (4 міста ОАГО та 46 районів) [16]. Перші області мали величезні територіальні масштаби, що створювало перешкоди в їх оперативному управлінні. Тому, 22.09.1937 року постановою Центрального виконавчого комітету СРСР відбулося розукрупнення областей, а саме: Харківської області на Харківську і Полтавську, Київської на Київську та Житомирську, Вінницької на Вінницьку і Кам'янець-Подільську, Одеську на Одеську і Миколаївську області [29, с. 212].

Згодом утворення нових областей обумовлювалась або приєднанням інших земель до складу території колишньої УРСР (приміром, після возз'єднання Західної України з УРСР було утворено Закарпатську, Львівську, Волинську, Чернігівську, Дрогобицьку, Ровенську, Станіславську, Тернопільську області [15]; з включенням Північної Буковини, Хотинського, Аккерманського та Ізмаїльського повітів Бессарабії до складу УРСР у 1940 році були утворені Чернівецька та Ізмаїльська області [16, с. 59].), або через утворення нових областей шляхом поділу чи ліквідації раніш утворених. Так, Президія Верховної Ради СРСР своїм указом від 15.02.1954 року затвердила подання Президії Верховної Ради УРСР про ліквідацію Ізмаїльської області і приєднання її території до складу Одеської області [9], 21.05.1959 року Президія Верховної Ради УРСР ліквідувала Дрогобицьку область, передавши її територію до складу Львівської [10]. В результаті цих перетворень території Одеської та Львівської областей збільшились. Наведений перелік утворення, поділу, об'єднання або ліквідації областей в колишньому УРСР можна продовжувати але це не є метою нашого дослідження. Наведена динаміка

удосконалення обласного поділу свідчить про постійну зміну меж їх територій.

Тож, область, як вища ланка в системі адміністративно-територіального поділу УРСР є результатом діяльності держави по організації власної території. Области утворювалися за рахунок територій районів, населених пунктів та сільських, селищних, міських рад з метою оптимального врегулювання відносин на регіональному рівні. Межі областей окреслювалися визначеними кордонами адміністративно-територіальних одиниць (районів, міст, селищ, сіл, сільрад), які розташовані на її території, але вони не були усталеними та постійно змінювалися. Так, 01.02.1933 року на території Дніпропетровської області, за рахунок територій сільрад Запорізької міськради, був утворений Софіївський район [17], 10.05.1934 року були змінені межі Донецької області, зокрема шляхом зміни меж Гришинського, Мар'їнського, Старо-Бешевського районів, а саме шляхом перечислення територій сільрад між районами [18]. Протягом 1935 року в такий спосіб були змінені межі Харківської, Київської та Дніпропетровської областей [19; 20; 21].

Запроваджений обласний поділ території УРСР був закріплений в Конституції УРСР 1937 року [2], а в Конституції УРСР 1978 року (ст. 77) був визначений перелік найменувань всіх утворених на той час областей (25) [3], що обумовлювало можливість утворення нових областей або ліквідації вже утворених лише при умові обов'язкового внесення відповідних змін до положень Основного Закону УРСР. Враховуючи режим централізованої командної системи управління в колишньому СРСР, утворення, поділ або ліквідація областей в колишній УРСР підлягало обов'язковому затвердженню Верховною Радою СРСР.

Відповідно до Основних Законів УРСР 1937-1978 років встановлення та зміна кордонів і районного поділу областей колишньої УРСР було віднесено до відання Верховної Ради УРСР (а в період між сесіями –

Президії Верховної Ради УРСР) [2, ст. 19; 3, ст. 108]. Разом з тим, з дати запровадження в УРСР обласного поділу і до липня 1965 року процедура вирішення питань адміністративно-територіального устрою детально не була врегульована жодним нормативно-правовим актом. Положення про порядок перетворення, обліку, найменування та реєстрації населених пунктів, а також вирішення інших адміністративно-територіальних питань в УРСР 1965 року хоч і містило відомості про процедуру зміни меж районів, сільрад та населених пунктів на території області, але не визначало порядку зміни меж області [12]. В означений період часу обласні межі змінювалися шляхом перечислення територій населених пунктів, сільрад (міськрад) з одного району в інший, або перечислення територій району (районів) з однієї області в іншу. Зі змісту Указів Президії Верховної Ради УРСР про зміну меж областей слідує, що жодна містобудівна документація або документація із землеустрою у процесі вирішення цих питань не розроблялась та не затверджувалась, хоча Інструкціями БН 446-72 [22] та ВБН 38-82 [23] було передбачено розроблення Схем районного планування (розроблялися в межах краю або області) та Проєктів районного планування (розроблялися в межах одного або декількох районів однієї області).

Вперше, процедура зміни меж областей, перелік документів, які подаються в Президію Верховної Ради УРСР для вирішення цих питань, детально була визначена Положенням про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою УРСР 1981 року (далі – Положення 1981 року) [13]. Відповідно до п. 25 Положення 1981 року для розгляду питання зміни меж області відповідний виконавчий комітет обласної ради народних депутатів подає до Президії Верховної Ради УРСР наступні документи: а) подання з обґрунтуванням пропозицій щодо зміни меж області; б) економічну характеристику області (з відомостями про розмір території із зазначенням основних землекористувачів, про кількість населення, про розмір річного бюджету, про перелік основних промислових

підприємств, будівельних, транспортних організацій, соціально-культурних закладів, підприємств торгівлі і побуту та ін); в) схематичну карту з пропонованими змінами [13]. Разом з тим, Положення 1981 року не передбачало виду документації (містобудівної або землевпорядної) з врахуванням якої мають встановлюватися та змінюватися межі території області. Тож, запроваджена в колишній УРСР практика вирішення таких питань має місце і в незалежній Україні. Так, 15.12.1994 року постановою Верховної Ради України були змінені межі Дніпропетровської та Кіровоградської областей шляхом взаємного обміну земельними ділянками [14].

Сучасний конституційно-правовий статус області в Україні суттєво відрізняється від правового статусу області на момент її заснування в часи колишньої УРСР, яка на перших порах виконувала лише функцію адміністративно-територіальної одиниці. З прийняттям Конституції України [1] область займає особливе місце в системі адміністративно-територіального устрою нашої країни (ст. 133) та розглядається вже не лише як адміністративно-територіальна одиниця, а й як сформоване державою об'єднання територіальних громад, котре через обласну раду виробляє та реалізовує свій спільний інтерес, а також покликана виконувати функцію об'єднання територіальних громад [30, с. 4]. І.Я. Заяць досліджуючи правовий статус областей у зарубіжних державах, виділив три основні види: область як суб'єкт федерації, область як суб'єкт із спеціальним правовим статусом, область як суб'єкт із загальним статусом [30, с. 10]. Останній відповідає вищій ланці адміністративно-територіального поділу унітарної держави, якою є Україна.

Згідно ст. 133 Конституції України систему адміністративно-територіального устрою складають Автономна Республіка Крим (далі – АРК), області, райони, міста, райони в містах, селища і села [1]. Після відновлення статусу АРК в 1991 році, в Україні Основним Законом

закріплений поділ території країни на 24 області (із зазначенням їх найменувань). Але на відміну від раніше чинних Конституцій колишньої УРСР, Конституція України не містить прямих положень про порядок утворення та ліквідацію областей, а також про встановлення та зміну їх меж. Пунктом 29 ст. 85 Основного Закону України встановлено, що утворення і ліквідація районів, встановлення і зміна меж районів і міст, віднесення населених пунктів до категорії міст, найменування і перейменування населених пунктів і районів належить до повноважень Верховної Ради України. А в п. 13 ст. 92 Конституції України закріплено, що територіальний устрій України визначається виключно законами України. Однак, Закон України «Про територіальний устрій України», враховуючи напрацьовані законопроекти, так і не був прийнятий, а тому на сьогодні це принципове питання досі залишається відкритим.

Ми погоджуємося з позицією Р.В. Губаня, що передбачені Положенням 1981 року приписи щодо утворення та ліквідації областей, їх найменування та перейменування не можуть бути реалізовані без внесення відповідних змін до Конституції України [29, с. 219-220]. Але, все ж питання встановлення та зміни меж вже утворених областей хоч і не передбачені Конституцією України, але на практиці вирішуються Верховною Радою України. Приміром, постановою Верховної Ради України від 22.12.1998 року встановлені межі Жовтневого (146038,3 га), Миколаївського (142985,3 га) та Новоодеського (142848,9 га) районів Миколаївської області [7]. Ще одним яскравим прикладом тому є постанова Верховної Ради України від 19.07.2020 року «Про утворення та ліквідацію районів», якою в 24 областях нашої країни були ліквідовані 490 районів, що склалися з сільських, селищних, міських рад і населених пунктів, як адміністративно-територіальних одиниць, та утворені нові 136 укрупнених районів у складі територій сільських, селищних, міських територіальних громад [8]. Відтоді

кордони територій нових районів, а відтак і областей, окреслюються межами територій сільських, селищних, міських територіальних громад.

Термін «межа території територіальної громади» не має нормативного визначення, а в юридичній літературі розуміється, як установлена на підставі затвердженої містобудівної (землепорядної) документації умовна замкнута лінія та вертикальна поверхня над нею, каталог координат поворотних точок, інформація про яку внесена до Державного земельного кадастру (далі – ДЗК), яка назовні визначає територію відповідної територіальної громади та є просторовою основою для організації і діяльності на ній територіальної громади та її органів місцевого самоврядування [32]. Дана межа встановлюється на підставі затвердженого сільською, селищною, міською радою проекту землеустрою, розробленого в порядку, передбаченому ст. 46¹ Закону України «Про землеустрій» [5]. Але поки що процес встановлення меж територій територіальних громад та їх просторове планування наразі знаходиться на стадії розроблення, а їх умовні межі відображені в інформаційному шарі Публічної кадастрової карти – «Межі територіальних громад», які не містять офіційних відомостей з ДЗК.

Статтею 173 ЗК України передбачено порядок встановлення і зміни межі району, села, селища, міста, району у місті за проектами землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць [4], окрім меж території області. Варто наголосити на тому, що територія області має особливий конституційно-правовий статус, оскільки вона є просторовою основою здійснення повноважень обласною радою, обласною державною адміністрацією, обласною військовою адміністрацією, обласною військово-цивільною адміністрацією та іншими територіальними органами центральних органів виконавчої влади та ін. Тож, встановлення обласної межі є виправданим, оскільки дозволить чітко розмежувати юрисдикцію органів державної влади та органів місцевого самоврядування,

базу оподаткування до обласного бюджету, а також уникнути компетенційних спорів між суб'єктами владних повноважень. Але на жаль дана ідея не знайшла свого відображення ні в одному із розроблених законопроектів про адміністративно-територіальний устрій України.

Термін «межа області» не має нормативного визначення, а по аналогії із дефініцією, наведеною в ч. 1 ст. 173 ЗК України [4], може розумітися як умовна лінія на поверхні землі, що відокремлює територію області від територій суміжних областей. Зрозуміло, що розроблення проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж області було б занадто складним процесом, який би передбачав значні видатки з обласного бюджету, потребував би його узгодження з сільськими, селищними, міськими, районними радами, районними державними адміністраціями, які є органами управління на суміжних з областю територіях, або за рахунок території яких планується здійснити розширення обласних меж. Але, з огляду на особливий статус області, яка територіально замикає ланку регіонального рівня, обласні межі мають самостійний правовий статус, а тому також мають бути окремо офіційно встановлені.

Інакше, ми маємо парадоксальну ситуацію, коли межа району, сільради та населеного пункту, розташованого на околицях області, збігається з обласною межею (та власне і визначає обласну межу). Але ж ці межі хоч і збігаються, але мають різний правовий статус та порядок їх встановлення (зміни). Відповідно до п. 1 ч. 3 ст. 186 ЗК України [4] з обласною радою погоджується лише проект землеустрою щодо встановлення (зміни) меж міста. Межі селища і села встановлюються за рішенням районної ради, межі району – Верховної Ради України, межі району в місті – районної в місті ради. Виявляється, що обласна рада, яка представляє спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст, розташованих на території області, не має достатніх повноважень у сфері вирішення питань адміністративно-територіального устрою щоб вплинути

на процесі встановлення (зміни) меж районів, селищ та сіл, розташованих на околицях області.

Законом України «Про регулювання містобудівної документації» передбачено порядок планування території на регіональному рівні шляхом розроблення схем планування території АРК, областей та районів (або їх частин) [6, ст. 11, 13]. Порядок їх розроблення наразі унормований ДБН Б.1.1-13:2021 [24], ДБН Б.1.1-14:2021 [25] та ін., згідно яких на схемі існуючого стану території АРК, області або району (їх частин) з поміж інших, також повинні відображатися дані про їх площу, межі адміністративно-територіальних одиниць, межі територій територіальних громад, приміські зони та інші території. Зазначена містобудівна документація регіонального рівня могла б стати основою для встановлення (зміни) меж областей.

Юридично межі районів та областей наразі можуть бути визначені затвердженою містобудівною документацією (Схемами планування території АРК, областей, районів, проектами формування територій сільських, селищних рад, генеральними планами населених пунктів, детальними планами територій) або затвердженими проектами землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальної одиниці (району, міста, району в місті, селища, села).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. З проведеного аналізу нормативно-правових актів колишньої УРСР, які регулюють (регулювали) порядок встановлення та зміни меж областей, а також склад і порядок розроблення, погодження і затвердження містобудівної документації слідує, що на практиці Верховною Радою УРСР обласні межі жодного разу не встановлювалися, а лише змінювалися шляхом перечислення розташованих на околицях області територій населених пунктів, сільрад (міськрад) з одного району в інший, або перечислення територій району (районів) з однієї області в іншу.

Внаслідок удосконалення адміністративно-територіального устрою України зазнавала змін мережа районів і сілрад внаслідок чого відповідно і змінювались межі областей.

З прийняттям Конституції України ідея встановлення чи зміни меж найвищої ланки системи адміністративно-територіального устрою (області) була відхилена, оскільки корегування кордонів областей можливо здійснювати шляхом встановлення (зміни) меж районів та населених пунктів, які розташовані на околицях області. В такий спосіб обласна рада майже усунута від участі у процесі визначення території області шляхом встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць, розташованих на її околицях, що обмежує її правосуб'єктність як суб'єкта конституційно-правових відносин.

Виявляється, що в такий спосіб межа району, сілради та населеного пункту збігається з обласною межею. Разом з тим, різний правовий статус цих меж та порядок їх встановлення (зміни) на практиці створює проблему їх взаємоузгодження між собою та призводить до компетенційних спорів.

Ми переконані, що запровадження в нашій країні порядку встановлення (зміни) меж області є виправданим з огляду на її особливий конституційно-правовий статус, що обумовлює внесення відповідних змін до п. 29 ст. 85 Конституції України, до ст. ст. 173, 174, ч. 3 ст. 186 ЗК України, ст. 46 Закону України «Про землеустрій» та інших законодавчих актів України.

Дана тема є дуже складною, що обумовлює активізацію подальших наукових досліджень даної проблематики на рівні монографічних робіт.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. № 254. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Конституція (Основний закон) УРСР: постанова ВУЦВК від 30.01.1937 р. URL: <http://static.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1937.html>
3. Конституція (Основний закон) УРСР: Закон Української РСР від 20.04.1978 р. № 888-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-09/ed19780420>
4. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
5. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. № 858-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>
6. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>
7. Про зміну меж Жовтневого, Миколаївського та Новоодеського районів Миколаївської області: постанова Верховної Ради України від 22.12.1998 р. №339-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/339-14#Text>
8. Про утворення та ліквідацію районів: постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 р. № 807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>
9. Про ліквідацію Ізмаїльської області УРСР: Указ Президії Верховної Ради СРСР від 27.02.1954 р. Збірник законів СРСР та указів Президії Верховної Ради СРСР 1938 р. М.: 1956. С. 55.
10. Про ліквідацію Дрогобицької області: Указ Президії Верховної Ради УРСР від 21.05.1959 р. Відомості Верховної Ради УРСР. 28.05.1959. № 17 Ст. 111.
11. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Київської області: розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 р. № 715-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/715-2020-%D1%80#Text>

12. Положення про порядок перетворення, обліку, найменування та реєстрації населених пунктів, а також вирішення інших адміністративно-територіальних питань в УРСР: Указ Президії Верховної Ради УРСР від 28.06.1965 р. № 4н06. Сборник законов Украинской ССР и указов Президиума Верховного Совета Украинской ССР: 1938-1979. В 2-х т. Сост. З.К. Калинин; под ред. Я.Я. Колотухин и Ф.Г. Бурчака. Политиздат Украины. 1980. Т. 1. С. 34-40.
13. Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР: Указ Президії від 12.03.1981 р. № 1654-Х.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1654-10>
14. Про зміну меж Дніпропетровської та Кіровоградської областей: постанова Верховної Ради України від 19.12.1994 р. № 297/94-ВР.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/297/94-%D0%92%D0%A0#Text>
15. Про утворення Львівської, Дрогобичської, Волинської, Станіславської, Тернопольської та Ровинської областей: Указ Президії Верховної Ради УРСР від 27.11.1939 року. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140985__140985
16. Про утворення обласних виконавчих комітетів на території УСРР: постанова ВУЦВК УСРР від 09.02.1932 р. Збірник Узаконень та Розпоряджень Робітничо-Селянського Уряду України (далі – ЗЗРРСУУ). 29.02.1932. № 5. Ст.28.
17. Про утворення Софіївського району на території Дніпропетровської області та про зміни в території Запорізької міської ради: постанова ВУЦВК УСРР від 01.02.1933 р. ЗЗРРСУУ. 15.02.1933. № 5. Ст. 48.
18. Про часткові зміни районних меж Донецької області: постанова ВУЦВК УСРР від 10.05.1934 р. ЗЗРРСУУ. 25.05.1934. № 19. Ст. 159.
19. Про зміни обласних меж Харківської та Київської областей: постанова ВУЦВК УСРР від 25.06.1935 р. ЗЗРРСУУ. 1935. № 16. Ст. 82.

20. Про зміну обласних меж Харківської та Дніпропетровської областей: постанова ВУЦВК УСРР від 14.11.1935 р. ЗЗРПСУУ. 1935. № 42. Ст. 198.
21. Про зміну обласної межі Харківської і Чернігівської областей: постанова ВУЦВК УСРР від 11.03.1936 р. ЗЗРПСУУ. 1936. № 15. Ст. 70.
22. Інструкція по складанню схем та проєктів районного планування БН 446-72: наказ Державного комітету Ради Міністрів СРСР по справах будівництва від 17.07.1972 р. URL: https://standartgost.ru/g/%D0%A1%D0%9D_446-72
23. Інструкція про склад, порядок розробки, погодження та затвердження схем і проєктів районного планування, планування та забудови міст, селищ та сільських населених пунктів ВБН 38-82: наказ Державного комітету по цивільному будівництву та архітектурі при Держбуді СРСР від 29.12.1982 р. № 379. URL: https://dnaop.com/html/41657/doc-%D0%92%D0%A1%D0%9D_38-82
24. Склад та зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях ДБН Б.1.1-13:2021: наказ Міністерства розвитку громад та територій від 30.12.2021 р. № 366. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=98055
25. Склад та зміст містобудівної документації на місцевому рівні ДБН Б.1.1-14:2021: наказ Міністерства розвитку громад та територій від 30.12.2021 р. №367. URL: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/dbn-b.1.1-14_2021.pdf
26. Адміністративно-територіальний устрій України. Шляхи реформування. Під ред. В. Г. Яцуби. К. : «Геопринт». 2007. 366 с.
27. Адміністративно-територіальна реформа: завдання, шляхи реалізації, критерії ефективності: Матеріали «круглого столу». За ред. З.С. Варналія. К. : НІСД. 2005. 73 с.

28. Адміністративно-територіальний поділ союзних республік на 01.10.1938 року. М.: 1938. С. 154-155.
29. Губань Р.В. Становлення та розвиток адміністративно-територіального устрою України в ХХ – на початку ХХІ століття (історико-правове дослідження) : дис. докт. юр. наук: 12.00.01. Р.В. Губань. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Київ. 2018. 601 с.
30. Заяць І. Я. Правовий статус області в Україні: автореф. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Юридичний факультет. Л.1999. 20 с.
31. Материалы для словаря древне-русского языка по письменным памятникам. Том 2. Л-П. За ред. И.И. Срезневского. Санкт-Петербург, 1902. С. 516-518, 534.
32. Потапенко С.А. Правовий статус територій територіальних громад у системі адміністративно-територіального устрою України. Право України. 2021. № 12. С. 238-239.

References

1. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996r. № 254. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
2. Konstytutsiia (Osnovnyi zakon) URSR: postanova VUTsVK vid 30.01.1937 r. URL: <http://static.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1937.html> [in Ukrainian].
3. Konstytutsiia (Osnovnyi zakon) URSR: Zakon Ukrainskoi RSR vid 20.04.1978 r. № 888-IKh. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-09/ed19780420> [in Ukrainian].
4. Zemelnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 25.10.2001 № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> [in Ukrainian].

5. Pro zemleustrii: Zakon Ukrainy vid 22.05.2003 № 858-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text> [in Ukrainian].
6. Pro rehuliuвання mistobudivnoi diialnosti: Zakon Ukrainy vid 17.02.2011 № 3038- VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> [in Ukrainian].
7. Pro zminu mezh Zhovtnevoho, Mykolaivskoho ta Novoodeskoho raioniv Mykolaivskoi oblasti: postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 22.12.1998 r. №339-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/339-14#Text> [in Ukrainian].
8. Pro utvorennia ta likvidatsiiu raioniv: postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 17.07.2020 r. № 807-IKh. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text> [in Ukrainian].
9. Pro likvidatsiiu Izmailskoi oblasti URSR: Ukaz Prezydii Verkhovnoi Rady SRSR vid 27.02.1954 r. Zbirnyk zakoniv SRSR ta ukaziv Prezydii Verkhovnoi Rady SRSR 1938 r. M.: 1956. S. 55 [in Ukrainian].
10. Pro likvidatsiiu Drohobytskoi oblasti: Ukaz Prezydii Verkhovnoi Rady URSR vid 21.05.1959 r. Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR. 28.05.1959. № 17 St. 111 [in Ukrainian].
11. Pro vyznachennia administratyvnykh tsentriv ta zatverdzhennia terytorii terytorialnykh hromad Kyivskoi oblasti: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12.06.2020 r. № 715-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/715-2020-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
12. Polozhennia pro poriadok peretvorennia, obliku, naimenuвання ta reiestratsii naselenykh punktiv, a takozh vyrishennia inshykh administratyvno-terytorialnykh pytan v URSR: Ukaz Prezydii Verkhovnoi Rady URSR vid 28.06.1965 r. № 4n06. Sbornyk zakonov Ukraynskoi SSR y ukazov Prezydiuma Verkhovnoho Soveta Ukraynskoi SSR: 1938-1979.

- V 2-kh t. Sost. Z.K. Kalynyn; pod red. Ya.Ia. Kolotukhyn y F.H. Burchaka. Polytyzdat Ukrainy. 1980. T. 1. S. 34-40 [in Russian].
13. Pro poriadok vyrishennia pytan administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainskoi RSR: Ukaz Prezydii vid 12.03.1981 r. № 1654-Kh. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1654-10> [in Ukrainian].
14. Pro zminu mezh Dnipropetrovskoi ta Kirovohradskoi oblasti: postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 19.12.1994 r. № 297/94-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/297/94-%D0%92%D0%A0#Text> [in Ukrainian].
15. Pro utvorennia Lvivskoi, Drohobychskoi, Volynskoi, Stanislavskoi, Tarnopolskoi ta Rovynskoi oblasti: Ukaz Prezydii Verkhovnoi Rady URSR vid 27.11.1939 roku. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140985__140985 [in Ukrainian].
16. Pro utvorennia oblasnykh vykonavchykh komitetiv na terytorii USRR: postanova VUTsVK USRR vid 09.02.1932 r. Zbirnyk Uzakonen ta Rozporiadzhen Robitnycho-Selianskoho Uriadu Ukrainy (dali – ZZRRSUU). 29.02.1932. № 5. St.28 [in Ukrainian].
17. Pro utvorennia Sofiivskoho raionu na terytorii Dnipropetrovskoi oblasti ta pro zminy v terytorii Zaporizkoi miskoi rady: postanova VUTsVK USRR vid 01.02.1933 r. ZZRRSUU. 15.02.1933. № 5. St. 48 [in Ukrainian].
18. Pro chastkovi zminy raionnykh mezh Donetskoi oblasti: postanova VUTsVK USRR vid 10.05.1934 r. ZZRRSUU. 25.05.1934. № 19. St. 159 [in Ukrainian].
19. Pro zminy oblasnykh mezh Kharkivskoi ta Kyivskoi oblasti: postanova VUTsVK USRR vid 25.06.1935 r. ZZRRSUU. 1935. № 16. St. 82 [in Ukrainian].

20. Pro zminu oblasnykh mezh Kharkivskoi ta Dnipropetrovskoi oblasti: postanova VUTsVK USRR vid 14.11.1935 r. ZZRRSUU. 1935. № 42. St. 198 [in Ukrainian].
21. Pro zminu oblasnoi mezhi Kharkivskoi i Chernihivskoi oblasti: postanova VUTsVK USRR vid 11.03.1936 r. ZZRRSUU. 1936. № 15. St. 70 [in Ukrainian].
22. Instruksiia po skladanni skhem ta proiektiv raionnoho planuvannya BN 446-72: nakaz Derzhavnoho komitetu Rady Ministriv SRSR po spravakh budivnytstva vid 17.07.1972 r. URL: https://standartgost.ru/g/%D0%A1%D0%9D_446-72 [in Ukrainian].
23. Instruksiia pro sklad, poriadok rozrobky, pohodzhennia ta zatverdzhennia skhem i proiektiv raionnoho planuvannya, planuvannya ta zabudovy mist, selyshch ta silskykh naselenykh punktiv VBN 38-82: nakaz Derzhavnoho komitetu po tsyvilnomu budivnytstvu ta arkhitekturi pry Derzhbudi SRSR vid 29.12.1982 r. № 379. URL: https://dnaop.com/html/41657/doc-%D0%92%D0%A1%D0%9D_38-82 [in Russian].
24. Sklad ta zmist mistobudivnoi dokumentatsii na derzhavnomu ta rehionalnomu rivniakh DBN B.1.1-13:2021: nakaz Ministerstva rozvytku hromad ta terytorii vid 30.12.2021 r. № 366. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=98055 [in Ukrainian].
25. Sklad ta zmist mistobudivnoi dokumentatsii na mistsevomu rivni DBN B.1.1-14:2021: nakaz Ministerstva rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy vid 30.12.2021 № 367. URL: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/dbn-b.1.1-14_2021.pdf [in Ukrainian].
26. Administratyvno-terytorialnyi ustroi Ukrainy. Shliakhy reformuvannia. Pid red. V. H. Yatsuby. K. : «Heoprynt». 2007. 366 s [in Ukrainian].

27. Administratyvno-terytorialna reforma: zavdannia, shliakhy realizatsii, kryterii efektyvnosti: Materialy «kruhloho stolu». Za red. Z.S. Varnaliia. K. : NISD. 2005. 73 s [in Ukrainian].
28. Administratyvno-terytorialnyi podil soiuznykh respublik na 01.10.1938 roku. M.: 1938. S. 154-155 [in Russian].
29. Huban R.V. Stanovlennia ta rozvytok administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainy v KhKh – na pochatku KhKhI stolittia (istoryko-pravove doslidzhennia): dys. dokt. yur. nauk: 12.00.01. R.V. Huban. Lviv. nats. un-t im. I.Franka. Kyiv. 2018. 601 s [in Ukrainian].
30. Zaiats I. Ya. Pravovyi status oblasti v Ukraini: avtoref. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.02. Lvivskiy natsionalnyi un-t im. Ivana Franka. Yurydychnyi fakultet. L.1999. 20 s [in Ukrainian].
31. Materialyi dlya slovarya drevne-russkogo yazyika po pismennyim pamyatnikam. Tom 2. L-P. Za red. I.I. Sreznevskogo. Sankt-Peterburg, 1902. S. 516-518, 534. [in Russian].
32. Potapenko S.A. Pravovyi status terytorii terytorialnykh hromad u systemi administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainy. Pravo Ukrainy. 2021. № 12. S. 238-239 [in Ukrainian].